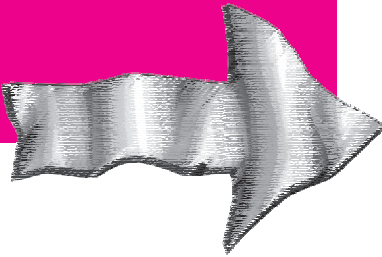

UVOD

U ovoj monografiji prikazani su rezultati istraživanja koja su provedena u okviru **2 znanstvena projekta** odobrena i financijski podržana od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (voditelj oba projekta A. Vulić-Prtorić): prvi projekt pod nazivom *Psihosocijalni aspekti psihopatologije u djetinjstvu i adolescenciji* (broj 0070012) proveden je od 2002. do 2005. godine. Drugi projekt, pod nazivom *Psihosocijalni aspekti zdravlja u djece i adolescenata* (broj 269-0092660-1430) trajao je od 2006. do 2010. godine. Cjelokupan opis projekata, te detaljan popis svih radova nastalih u okviru ova dva projekta nalaze se na internet stranicama Hrvatske znanstvene bibliografije (CRO-SBI) – <http://bib.irb.hr>, dok se ovdje navodi samo kratki opis projekata.

U prvom projektu, **Psihosocijalni aspekti psihopatologije u djetinjstvu i adolescenciji** cilj je bio utvrditi prevalenciju nekih psihopatoloških pojava u djece i adolescenata u Hrvatskoj, te identificirati kontekstualne rizične i zaštitne čimbenike koji djeluju na razvoj tih pojava. U prve dvije faze projekta provedena su istraživanja na uzorku od preko 3000 ispitanika u 7 gradova Hrvatske (od dubrovačke regije do Slavonije). Sudjelovali su učenici od 5. razreda osnovnih škola do 4. razreda srednjih škola. U istraživanje je bio uključen i klinički uzorak - oko 400 djece i adolescenata koji su se u navedenom razdoblju javili kliničkim psiholozima zbog emocionalnih problema. U ovom dijelu istraživanja ostvarena je suradnja s kliničkim psiholozima u Zagrebu, Požegi, Bjelovaru, Zadru i Splitu.

Najveći broj istraživanja temeljen je na prikupljanju podataka grupnom i individualnom primjenom različitih skala procjene i upitnika. U tu svrhu konstruirani su ili prilagođeni brojni mjerni instrumenti, koji su prikazani u 2. poglavlju ove monografije.

Tijekom trajanja oba projekta nastojali smo što više dobivenih rezultata publicirati odmah po završetku istraživanja. Tako su mjerni instrumenti konstruirani i korišteni u istraživanjima u okviru ovog projekta opisani u **6 stručnih članaka** i objavljeni u *Zbirci psihologijskih skala i upitnika*, a za tri skale izrađeni su priručnici s podacima o skalama i normativnim pokazateljima. Nadalje, rezultati dobiveni u ovom znanstvenoistraživačkom projektu sastavni su dio **sveučilišnog udžbenika** pod naslovom *Depresivnost u djece i adolescenata*, a široj stručnoj javnosti dostupni su i u **2 stručna i 4 znanstvena rada** u časopisima.

Budući da se radilo o vrlo atraktivnom području kliničke psihologije, velik broj studenata pokazao je interes za sudjelovanje u dijelu istraživanja, tako da je dio rezultata prezentiran u **7 diplomskih i jednoj specijalističkoj radnji**.

Kako je jedan od ciljeva ovog projekta bio i što bolje povezivanje sa stručnjacima koji se također bave ovom problematikom, nastojali smo što veći broj dobivenih rezultata prezentirati na stručnim skupovima kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu. Istraživači na projektu aktivno su sudjelovali s ukupno **23 priopćenja**:

- na međunarodnoj konferenciji *6th Alpe Adria Conference of Psychology* u Roverettu, Italija, 2002. godine
- na međunarodnom znanstveno-stručnom skupu *13. dani psihologije u Zadru*, 2002. godine
- na *11. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa* u Zadru, 2003. godine
- na međunarodnom znanstveno-stručnom skupu *14. dani psihologije u Zadru*, 2004. godine
- na *2nd European Conference on Positive Psychology*, Verbania Pallanza, Italija, 2004. godine
- na međunarodnoj konferenciji *Borba protiv ovisnosti – borba za zdravu obitelj*, u Puli, 2004. godine
- na međunarodnom simpoziju psihologije *7th Alpe Adria Conference of Psychology* u Zadru, 2005. godine
- na *8th European Conference on Psychological Assessment*, u Budimpešti, Mađarska, 2005. godine

Kako se radi o istraživanjima u koje je bio uključen velik broj djece i adolescenata, te njihovih roditelja, ostvarena je suradnja s većim brojem psihologa i stručnih suradnika u školama i bolnicama širom Hrvatske. Radi bolje komunikacije sa suradnicima, održana su predavanja i radionice na kojima su suradnici upoznati s ciljevima projekta, te s prvim rezultatima dobivenim u prvim godinama istraživanja. Velik broj rezultata prezentiran je i široj čitalačkoj javnosti putem novinskih članaka, TV i radioemisija.

U drugom projektu, **Psihosocijalni aspekti zdravlja djece i adolescenata**, istraživanja su također planirana u skladu s principima kontekstualnog, ekološkog pristupa, te suvremenih teorijskih modela u pedijatrijskoj psihologiji poput modela dječje prilagodbe na tjelesne bolesti Wallandera i Varnija (2004), te teorije obiteljskih sustava autorice Beatrice Wood (2000).

Cilj istraživanja bio je utvrditi prevalenciju različitih tjelesnih simptoma i sindroma u djece i adolescenata, te identificirati s njima povezane

osobne i kontekstualne rizične i zaštitne čimbenike. U tu svrhu ispitivane su povezanosti između pojavnosti određenih tjelesnih bolesti (astma, poremećaji hranjenja, glavobolje, dijabetes, ponavljajuće abdominalne boli i sl.) i psiholoških **osobnih** (anksioznost, depresivnost, strategije suočavanja, anksiozna osjetljivost, sklonost somatizaciji, samopoštovanje, samoeфикаsnost i sl.) i **obiteljskih čimbenika** (socioekonomski status obitelji, struktura obitelji, kvaliteta obiteljske interakcije, oblici privrženosti i sl.).

U istraživanjima su sudjelovali ispitanici u dobi od 9 do 18 godina u 9 gradova Hrvatske (ukupno oko 2000 ispitanika). **Klinički uzorak** se sastojao od dva poduzorka (oko 200 ispitanika): skupine bolesne djece koja su uključena u neki oblik medicinske opservacije zbog svojih zdravstvenih problema i skupina djece koja su uključena u psihijatrijsko-psihološku opservaciju. Ove skupine formirane su na temelju liječničkih nalaza i utvrđenih medicinskih dijagnoza, a ispitivanje je provodio psiholog ustanove koji i inače radi s navedenom djecom. **Neklinički uzorak** se također sastojao od dva poduzorka (oko 500 ispitanika). Prvi poduzorak činila su djeca sa zdravstvenim tegobama koja nisu zatražila pomoć liječnika, ali subjektivno doživljavaju veći broj zdravstvenih tegoba. Ova skupina formirana je na temelju subjektivnih pokazatelja zdravlja, tj. metodama samoprocjene. Naime, prema preporuci Svjetske zdravstvene organizacije (izvješće međunarodnog istraživanja *The Health Behaviour in School-aged Children Project- HBSC, 2001.-2002.*) prilikom utvrđivanja pokazatelja zdravlja djece potrebno je, pored podataka nacionalne morbiditetne i mortalitetne statistike, svakako uvrstiti i subjektivne pokazatelje zdravlja koji se temelje na djetetovoj percepciji vlastitog psihičkog i fizičkog zdravstvenog stanja. U drugom poduzorku bila su djeca iz normativnog uzorka koja su imala klinički značajne rezultate na relevantnim psihološkim mjernim instrumentima. U trećoj, **kontrolnoj skupini** bila su djeca koja nemaju ni objektivnih ni subjektivnih pokazatelja zdravstvenih i psiholoških problema (oko 1000 ispitanika).

I u ovom slučaju istraživanja su temeljena na prikupljanju podataka grupnom i individualnom primjenom različitih skala procjene i upitnika, a mjerni instrumenti konstruirani i korišteni u istraživanjima u okviru ovog projekta opisani su u **3 stručna članka** koja su objavljena u *Zbirci psihologijskih skala i upitnika*, te u **10 znanstvenih radova** u časopisima. I u okviru ovog projekta svoj interes za sudjelovanje pokazao je velik broj studenata, tako da je dio rezultata prezentiran u **14 diplomskih i 1 magistarskoj radnji**, a neke radnje su trenutačno još u izradi.

U ovom projektu naglasak je bio na uspostavljanju što veće mreže suradnika, tako da se pokušalo što veći broj dobivenih rezultata prezentirati

na stručnim skupovima kako u Hrvatskoj, tako i u inozemstvu. Istraživači na projektu aktivno su sudjelovali s ukupno **19 priopćenja** na skupovima:

- na *1. hrvatskom kongresu primijenjene psihologije – Psiholozi u unaprjeđenju i zaštiti zdravlja – interdisciplinarni pristup*, Zagreb, 2006. godine
- na *1st International Congress on Interpersonal Acceptance and Rejection* u Istanbulu, Turska, 2006. godine
- na *14. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa – Ljudski potencijali kroz životni vijek*, Vodice, 2006. godine
- na *26th European Conference of Psychosomatic Research*, Cavtat, 2006. godine
- na *3rd European Conference on Positive Psychology*, Braga, Portugal, 2006. godine
- na međunarodnoj konferenciji *Developing Potentials for Learning* u Budimpešti, Mađarska, 2007. godine
- na *10th European Congress of Psychology* u Pragu, Češka, 2007. godine
- na znanstvenom skupu *18. dani Ramira i Zorana Bujasa*, Zagreb, 2007. godine
- na *4th European Conference on Positive Psychology*, Rijeka, 2008. godine
- na međunarodnom znanstveno-stručnom skupu *16. dani psihologije u Zadru*, 2008. godine
- na međunarodnoj konferenciji *8th Alpe Adria Conference of Psychology* u Ljubljani, 2008. godine
- na *2. hrvatskom kongresu primijenjene psihologije – Zaštita zdravlja djece i mladih*, Opatija, 2009. godine
- na znanstvenom skupu *19. dani Ramira i Zorana Bujasa*, Zagreb, 2009. godine
- na *23rd European Conference on Health Psychology*, Pisa, Italija, 2009. godine
- na međunarodnoj konferenciji *9th Alpe Adria Conference of Psychology* u Klagenfurtu, 2010. godine

U narednim poglavljima predstavljen je najveći dio rezultata koji su dobiveni u navedenim istraživanjima. U poglavlju koje slijedi opisane su ukratko sve skale i upitnici koji su nastali u okviru ova dva projekta. Na-

kon toga navedeni su rezultati istraživanja iz područja razvojne psihopatologije koji su nastali u prvom projektu, i na kraju rezultati istraživanja iz područja pedijatrijske psihologije, nastali u drugom projektu. Svi rezultati prikazani su na način da se pokuša slijediti isti obrazac, tj. da se prvo prikažu relacije ispitivanog konstrukta s **osobnim** rizičnim i zaštitnim čimbenicima (spol, dob, samopoštovanje, samoeфикаsnost, strategije suočavanja sa stresom, asertivnost, perfekcionizam, altruizam, empatija i sl.), a zatim i s **kontekstualnim čimbenicima** (stresni životni događaji, obiteljski odnosi i sl.). U svakom poglavlju čitatelja se upućuje na referencе u kojima može naći opširnije i detaljnije podatke o toj temi. Na kraju monografije je opsežan popis literature relevantne za istraživanja opisana u ovoj monografiji.

U monografiji se uglavnom **ne navode interpretacije** dobivenih rezultata jer bi to prešlo opseg i svrhu ovog rukopisa. No, zato se u svakom poglavlju čitatelja upućuje na literaturu u kojoj može naći više o navedenim sadržajima.